

stebri, ki pa nama je kmalu zaprl nadaljnjo pot, da sva se morala po belih plateh umakniti nazaj na desno v centralno grapo. Grapa je gladka, mejni robje in dno močno zbito od kamenja in plazov. Izrabila sva prvo priložnost, da sva izplezala iz grape znova na levo, po skrajno izpostavljeni polički, ki je držala poševno navzgor na levo, in sva se izognila nevarni in kamenju izpostavljeni grapi. Iz srede stene nisva več iskala sledov prvih plezalcev, plezala sva po svoje, skoraj popolnoma prepričana, da plezava svojo prvenstveno smer, kar naju je še bolj podžigalo k napredovanju. Daleč levo od sebe sem zapazil prevesen — zakrivljen kamin v smeri osrednjega stebra. Bliže k njemu se nisva mogla približati, ker sva pristopila na skalni rob. Tik pod njim sem na skrajno težkem mestu zasledil star zarjav vel klin, edino znamenje prvopristopnikov skozi severno steno Rogljice. Bila sva na pravi poti, prevesni skoki naju niso več zadrževali. V nadi, da je vrh blizu, sva plezala lagodno po dobro razčlenjenem stebri. Še enkrat, tik pod samim vrhom se nama je stena postavila po robu. Nič, prav nič ni pomagalo, kakor koli sva hotela izsiliti prehod, povsod nama je silni skalni skok zaprl pot. Umaknila sva se po izpostavljenih plateh proti desni, kjer nama je grapa ponujala lažji prehod. Po rdeči krušljivi grapi sva naglo pristopila na Rdečo škrobino med Rogljico in Dolkovo špico. Odprl se nama je bogat planinski svet. Počitek na vrhu gore je posebno poglavje v življenju plezalca. Globoko notranje zadovoljstvo se utaplja v nepozabnih bogatih doživetjih, vse naokoli pa se ponujajo in vabijo novi cilji.

(Preplezana smer je prva ponovitev smeri Pavle Jesihove in tovariša, čisti čas plezanja 3—4 ure, težavnost smeri IV, smer je naravna, potreben je čut za orientacijo in iskanje prehodov.)

Tine Oreš:

BELEŽKA OB VPISNI KNJIGI IZ L. 1862, ENI NAJSTAREJŠIH PLANINSKIH VPISNIH KNJIG

pisne knjige po naših kočah, domovih in vrhovih danes niso več tisto, kar so bile nekoč. Že sama zunanjost ni nič kaj preveč vzpodbudna, taka pa je tudi notrina in vsebina. Sevc, planinstvo s svojimi 35 000 do 50 000 člani je postalo slovenski narodni šport in tako tudi v knjigo kakor v gore zaide marsikaj, kar še ni godno za hojo po svetu. — V prvih časih organiziranega evropskega planinstva pa so bile vpisne knjige na raznih planinskih točkah predmet spoštovanja in pomembne priče kulturnega prizadevanja, ki ga planinstvo predstavlja s svojim iskanjem lepote, samote in narurne prvobitnosti v gorskem svetu. Malo jih je ohranjenih pri nas, saj Slovenci gotovo ne spadamo med srečne narode, ki bi svojo zgodovinsko idilo idilično in idealno ohranili v za to urejenih ustanovah. Kar imamo, je rešeno

iz goreče hiše, po katastrofah, uimah in stiskah, ki spremljajo našo zgodovinsko pot na zemlji, ki jo Cankar imenuje »nebesa pod Triglavom«, Prešeren pa »podobo raja«.

Arhiv celjskega in savinjskega planinstva je samo deloma ohranjen; v letih 1941—1945 je marsikaj doživel. Po osvoboditvi je bil baje zbran v kleti Mestne hranilnice, kjer ga je shranil nemški direktor celjske banke med okupacijo (Udy, sedaj v Grazu; dec. 1. 1951 sem z njim govoril v Mauternu tudi o arhivu), ki je vodil nemški Alpenvercin, kolikor ga je bilo. Kako je bil prevzet v kleti, kako preseljen v hišo nad sedanjo »Zvezdo«, ne vem. Razume se, da marsikaj, kar bi bilo dragoceno ne samo za zgodovino slovenskega planinstva, marveč tudi Celja in Savinjske doline, v arhivu manjka.

Taka arhivska dragocenost je danes vpisna knjiga Logarske doline iz leta 1862, to je iz tistih časov, ko se v Evropi planinstvo v turistično-pohodnem smislu šele začne. Dotlej so hodili v gore raziskovalci, geologi, geografi, botaniki, geodeti, prirodoslovci sploh. Pri nas so bili to zvečine tuje rojci; v Savinjskih Alpah Scopoli, Wulfen, B. Hacquet v 18. stol., Gebhard, Zahlbruckner, Zechenter, Speckmoser, Graf, Dorfmann, Unger, Maly, Alexander, Fleischmann, Weiss, Reichardt, v. Josch, v. Pittoni, Zois (botaniki), Deschmann, Freyer, Gobanz, Schmidt (zoologi), Ami Boué, Rosthorn, Morlot, Rolle in Lipold (geologi). Tudi prvi planinci-športniki so bili večji del vsaj v Savinjskih Alpah Nemci ali nemško usmerjeni ljudje: A. v. Pavich, Martinez, Zoff, Bauer, Bullman, dr. Frischauf. Kocbek pravi, da so ti nastopili šele po letu 1865.

Knjiga je v črno usnje vezana in ima 66 popisanih strani, paginiranih kasneje, verjetno 1897, z rdečim svinčnikom. Prvi vpis je datiran s 16. avg. 1862, zadnji z 19. julijem 1881. Naslov na zunanji strani je nemški, vglobljeno tiskan z zlatimi črkami:

Gedenkbuch an die steirische Schweiz
bei
Sulzbach
gegründet von
Andreas Erjautz vulgo Andrei
Gastwirth im Logarthale
angefangen im Jahre 1862

Verjetno je bila ta knjiga tako vezana leta 1897, kajti na prvem listu, ki je očitno vložen, beremo naslednje posvetilo:

slovensko:

»To prvo spominsko knjigo v Logarski dolini je podaril gospod Kristjan Germel, pd. Šturm v Solčavi Savinjski podružnici Slovenskega planinskega društva leta 1897.«

nemško:

»Diccs erste Fremdenbuch in Logarthale spendete Herr Christian Germel vulgo Šturm in Sulzbach der »Section Santhal« des Slovensko planinsko društvo im Jahre 1897.«

Prva se je vpisala v knjigo nemška celjska družba, med katero je bil tudi Slovenec Modrenšek, vpisan z gajico, nato dva celjska nemška dijaka. Prvi Slovenec, ki se je vpisal s pripombo, je Grega Dupelnik 24. avg. 1862, domačin z domoljubno zavestjo, saj je pripisal: »O Savina le srečno se razlivaj po Slovenskih okrajnah.« Pisava kaže nešolanega človeka. Takoj pod njim se je isti dan vpisal slovenski dijak IV. gimnazije Fr. Klinc s pesmico:

Srečno hodi! oj Savina!
Čez livade mile mi
Mi pozdravljaj ljube moje
Oj pozdravljaj Slovence ti!

9. septembra se je tu mudil kanonik Dragotin M. S. S. Resanski, pisatelj »Spominov«. Ta je večji del pisal slovenščino z rusko cirilico, kakor so imeli večkrat navado ilirci. Takole pravi:

Drž' se drž' domači svet
Ptuji krt marljivo rije
Tam se hoče smirom gret
Gde toplej mu sonce sije.
Sonce naše, svet je naš
Da si sin njegov, — pokaž
Slave zvesti sin — Slave krasni raj
Vama v blagor spijem čašu zdaj!!

In v cirilici:

V mrzlo ptujino zopet vrnem se
a telo slovo od te jemlje
Srce ne bo zapustilo Te!

Koji dojdete sinovi Slovanskoga roda — ne pozabite nigdar, da ste — Slovanske krvi. Pozor! Vigilantibus jura! Nato je v nemščini pripisal daljšo opombo, kakšen je namen vpisne knjige in prijemal za ušesa zgoraj omenjena nemška dijaka, ki sta najprej vpisala neko Platenovo pesem, potem pa vso stran popisala v omami vinskih duhov, ki se jim v Logarski nista mogla upreti. H kanonikovi pripombi se je vpisal tudi Simon Erjauz.

Na str. 6 je 17. sept. 1862 vpisan Gustav Lindner, c. kr. profesor celjske gimnazije, ki je služboval v Celju 17 let in postal pozneje prvi profesor pedagogike na češki univerzi v Pragi in prvi češki sociolog. Pisal je učne knjige za psihologijo in logiko (gl. Janko Orožen, Letno poročilo I. gimnazije v Celju 1952). Prenočil je pri župniku Janu, obiskal Logarsko dolino in izvir Savinje (verjetno Rinko) in se čutil vzvišenega v veličastju naravnih čudes.

»Naj živi narava!« nadaljuje v nemščini, »naj živi narod, ki biva v tej gorski samoti. Naj žive vsi, ki se ne boje naporne poti v Solčavo, ki so si tu kdajkoli ali ki si bodo v najsvetejšem naravnega templja skušali dvigniti duha in srce. Živili Slovenci!

25. maja 1863 se je vpisal grof B. Pettini prav z laško vehemenco: Eviva noi conte B. Pettini. 30. maja je bil tu spet Italijan

Bartolo Clarini: Oggi mi vedo fra le montagne, li contadini, grande chucagna, bella vista inchlinosa strada pericholosa. Všeč so mu torej gore, kmetje, vsega je imel dovolj kot v deveti deželi, lep razgled, le strme ceste ga je bilo strah.

Strani 7, 8, 9 so s kulturnega stališča najbolj zanimive. Na str. 7 se je vpisal v nemščini, z gotico seveda, sam K a r e l D e s c h m a n n. 31. maja je iz Kamnika preko Podvolovljeka prišel v Luče, tu prenočil in 1. junija obiskal slap Rinko. Takoj pod njegovim podpisom stoji naslednja pesem:

Roka, ki te vrste piše, bo strohnela
In oko, ki jih zdaj bereš, boš strohnelo!
Al' ostala bojo naša dela:
Ino: Slava! al' Gorje! se jim bo pelo!

Zapisal za pisateljem »Prokletih grabl« — ravno odišlemu g. K. Deschmannu, kranjskemu poslancu itd.

Dragutin Resanski pisatelj »Spominov«.

Nato je napisal nemško sedemvrstičnico z akrostihom, ki ga je pridejal v cirilici: »SPOMINI!« Nemška pesmica z akrostihom slavi Solčavo, ki jo je že desetkrat obiskal in ki mu pomeni vse na svetu. Tudi nemška verzifikacija je dobra. Nato:

Les extrêmes se touchent (skrajnosti se dotikajo) ali kakor se že pravi za odpadnikom pride rodoljub iskrene krvi — za gospodom slovenskega imena, ki svoj rod i ime zatajuje, pride — Bogu bodi potoženo! slovenska duša z nemškim imenom — kdo bo zmagal? Srčnost velja! Daklej jošče: Vigilantibus jura.

Ista roka je na naslednji strani 9 napisala pesem Spomladi! Za geslo je vzel pesnik štiri vrstice pesnika Hašnika:

»Spomlad je prišla, vse cveti
Življenje novo vse rodi
Za mene pa spomladi ni
Je v prsih huda zima.« Hašnik

Ti štirje verzi so v nekaki glosi domače, ne španske oblike obrazloženi v 12 jamskih vrsticah, preprosta, nostalgična, svetožalna pesem, datirana s 1. junijem 1863, podpisana v cirilici: Resanski.

Na str. 10 se obračun z Deschmannom nadaljuje:

»V slovenskih planinah, v slovenskih gorah sta se prepričala, da ne hrepenujejo ne planine ne gore, ne hiše ne kočje, ki po njih stoje, po »nemški kulturi«. Dragutin Resanski, Dež(sch)manov nerojak, Štajerski Dolenc:

Nato sledi napitnica:

Na zdravje: Bleiweisa, Tomana, Vilharja, Ambroža, Kočevarja, Trstenjaka, Srnce, Hermana, Einspielerja, Majarja, Kravta, Kafola,

Črneti, Lavriča i vseh slovenskih otačinov spraznula sma čašo! —
Podpis je tu že bolj krepak. Za podpisom sledi geslo:

Vse za dom!!

A kdgo nehče — u njegov grom! !

(1. avg. 1850)

V spomin sih let 1 junia 1863 — in še enkrat Resanski.

Resanski se je vpisal tudi 2. septembra z naslednjim pozivom:

Pozdravim Vas draga imena, ki ne samo v prijateljstvu nego i
v domovini dobro služete i blago donite. Zdravstvujte! Le naprej
Sinovi Slave! Le naprej!

Spremljal ga je I. Šehel, lučki fajmošter, ki je bil njegov drug
tudi na prejšnjem potovanju.

Letnica 1863 je za slovensko narodno osveščanje zelo pomembna,
saj je to leto izhajal Levstikov Naprej. Leto pozneje je Deschmann,
od 1. 1855 (Proklete grable) v nemškem taboru, v Gradcu izdal bro-
šuro *Deutschtum in Krain*, kjer je dokazoval, da je Kranjska kljub
slovenski večini nemška dežela. Postal je najnevarnejši nasprotnik
Slovencev, kakor je pisal Levstik v *Napreju* (1863, 37). Bil je tudi
soustanovitelj in predsednik Kranjske sekcije Nem. avstrijskega
alpskega društva (D. u. Ö. A. V.) in drugih ustanov ter društev, ki
so imele edini namen utrjevati nemštvo in zaježiti slovensko na-
rodno prebujo. 2. dec. 1888 je z nemškim in slovenskim govorom
otvoril novo muzejsko poslopje, v katerem je slavil lepote in zani-
mitivosti Kranjske. Bil je geolog, botanik, zoolog, mineralog in mete-
orolog. Za raziskovanje naših gora je mnogo naredil. Med drugim
je zapisal tudi pripovedko o Zlatorogu. Kako so ga nemški planinci
cenili, se vidi tudi iz tega, da je slikar *Wettach* podaril njegov por-
tret Kranjski sekciji DÖAV.

Dragutin Resanski je bil dokaj pomemben narodni buditelj.
Sodeloval je v Drobničevi Čbeli in Bčeli leta 1850. Pravo ime je
Karl Simandl. Bil je kaplan na Vranskem, župnik v Pliberku in v
času, ko je pisal navedene pesmi, kanonik v Velikovcu. Zato se je
podpisal tudi Velikovski — Resanski. Rodil se je v Vidmu pri Krškem
(zato štajerski Dolenc). (Podatke o njem mi je dal prof. Novak,
upravnik Štud. knjižnice v Celju.)

Hašnik je bil znan celjski rodoljub, poljudni pesnik »Dobro-
voljk« in skladatelj premnogih ponarodcelih napevov. — Leta 1863
je bil župnik v Trbovljah, potem pa več let v Št. Juriju pri Celju.
Na Štajerskem so te vrste kulturni delavci pomenili nekako toliko
kakor Čbeličarji na Kranjskem.

Tako je spominska planinska knjiga ohranila kulturno-zgodo-
vinski drobec iz šestdesetih let prejšnjega stoletja, iz desetletja, v
katerem je slovenska narodna rast mnogo pridobila. Kadilnikova
hoja na gore je torej imela svojo politično-ideološko vsebino tudi pri
štajerskih rodoljubih.